

Examen VWO

2009

tijdvak 1
donderdag 28 mei
9.00 - 12.00 uur

aardrijkskunde

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 34 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzingen voor de kandidaat

Bij een aantal vragen in dit examen is een cursieve regel achter de eigenlijke vraagzin opgenomen. In deze cursieve regel staat precies vermeld welke antwoordelementen in het antwoord aanwezig moeten zijn om de maximale score te behalen.

LET OP:

De cursieve regel achter de vraagzin kan – afhankelijk van de feitelijke vraag – bijvoorbeeld vermelden:

- dat een verklaring een situatiebeschrijving en een algemene regel (= verklarend principe) moet bevatten.
- dat een uitleg bij een ‘Leg uit waarom vraag’ of ‘Leg uit waardoor vraag’ een oorzaak en een gevolg moet bevatten.
- enzovoorts

Je kunt dit examen maken met de 52e druk of met de 53e druk van de atlas. Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 52e of de 53e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 52e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 53e druk van de atlas.

Opgave 1 – Gemeentelijke herindeling rondom Oldambtmeer

Gebruik de bronnen 1 tot en met 3 van het bronnenboekje.

De aanleg van Blauwestad kan het voorzieningenniveau in de betrokken gemeenten verbeteren.

2p **1** Geef hierbij een passende redenering.

De fysiekruimtelijke structuur in het gebied van de gemeenten Scheemda, Winschoten en Reidersland wordt drastisch veranderd en dat komt niet alleen door de aanleg van de recreatieplas.

2p **2** Geef nog twee andere veranderingen in de fysiekruimtelijke structuur.

Stelling: De aanleg van het Oldambtmeer en Blauwestad maakt een gemeentelijke herindeling in het gebied wenselijk.

2p **3** Geef een passende argumentatie bij deze stelling.

Opgave 2 – Nomadische leefwijze van de Tuareg steeds meer onder druk

---

Gebruik de bronnen 4 tot en met 6 van het bronnenboekje.

In de koloniale periode zijn grenzen getrokken door het leefgebied van de Tuareg. Dit leidde ertoe dat na de dekolonisatie de Tuareg in verschillende landen kwamen te wonen.

- 2p **4** Geef twee gebiedskenmerken die ertoe bijdroegen dat de kolonistoren vrij willekeurig de grenzen in het leefgebied van de Tuareg vaststelden.

De Tuareg hebben zich altijd in meer of mindere mate verzet tegen de heersende regimes. Onder andere als gevolg van droogte kwam het in 2007 tot gewelddadige uitbarstingen in het zuiden van Mali en Niger.

- 2p **5** Beredeneer met behulp van kaart 150A (53e druk: 166A) en bron 6 waarom juist in dat deel van het leefgebied van de Tuareg gewelddadige conflicten ontstaan als gevolg van langdurige droogte.

Andere volken van wie het leefgebied in verschillende landen ligt, streven vaak naar separatisme of steunen separatistische bewegingen. De Tuareg hebben hier maar beperkte belangstelling voor getoond. Vanuit hun traditionele leefwijze hebben zij weinig behoefte aan een eigen staat.

- 2p **6** Beredeneer waarom de Tuareg vanuit hun leefwijze niet snel zullen streven naar separatisme.

Er is wel eens voorgesteld om in Mali en Niger een federale staatsvorm in te voeren. De regeringen van beide landen zijn hier geen voorstander van.

- 2p **7** Geef twee redenen waarom beide regeringen volken als de Tuareg **niet** méér autonomie willen verlenen via een federale staatsvorm.

Opgave 3 – De Portugese schoenenindustrie

Gebruik de bronnen 7 tot en met 11 van het bronnenboekje.

De schoenenindustrie in de regio Porto staat onder druk door concurrentie uit Oost-Europa en Azië.

- 2p **8** Is er in Portugal sprake van regionale specialisatie in de schoenenindustrie? Motiveer je antwoord met gebruikmaking van twee gegevens uit de bronnen.

Stelling: 'Op Europese schaal is het verplaatsen van de productiecapaciteit van Ecco uit Portugal naar Slowakije gunstig voor de Europese economie.'

- 2p **9** Geef twee argumenten vóór deze stelling.

In de Europese commissie werd het voorstel van Mandelson (bron 9) in afgezwakte vorm aangenomen. Portugal was een van de landen die vóór het voorstel stemden.

- 1p **10** Geef een reden waarom Portugal vóór het voorstel heeft gestemd.

Het voorstel van Mandelson om importheffingen op schoenen uit China en Vietnam te gaan heffen, wordt vooral in de speciale (exclusieve) economische zones in deze landen nauwlettend gevolgd.

- 2p **11** Beredeneer waarom juist bedrijven in de speciale (exclusieve) economische zones de discussie over importheffingen binnen de EU op de voet zullen volgen.

Migratie en mobiliteit

Opgave 4 – Migranten uit Afrika

Gebruik de bronnen 12 en 13 van het bronnenboekje.

Door scherp optreden van de Marokkaanse politie is het aantal geregistreerde pogingen om vanuit Marokko illegaal naar Europa te reizen in 2006 sterk teruggedrongen. Tegelijkertijd gingen meer migranten de oversteek meer zuidelijk maken.

- 2p **12** Beredeneer met behulp van twee begrippen uit de interactietheorie van Ullman dat de oversteek nu meer zuidelijk plaatsvindt.

Via Frontex, het EU-agentschap voor bewaking van de gemeenschappelijke buitengrenzen, werken Europese landen samen bij grenspatrouilles. Frontex patrouilleert sinds augustus 2006 op zee tussen Afrika en Europa. Ook Nederland levert een (bescheiden) bijdrage aan deze organisatie.

- 2p **13** Beargumenteer dat ook Nederland belang heeft bij het goed functioneren van Frontex.

Op de bijeenkomst in Rabat (juli 2006) toonde de toenmalige Franse minister van Binnenlandse Zaken, Nicolas Sarkozy, zich voorstander van 'gekozen migratie'. Met name hoogopgeleide migranten uit Afrika zouden gemakkelijker naar Europa moeten kunnen migreren.

Ben jij het eens met dit voorstel van Nicolas Sarkozy?

Beargumenteer je standpunt door:

- 1p **14** Eén argument vóór dit voorstel te geven.

- 1p **15** Eén argument tégen dit voorstel te geven.

Opgave 5 – Migratie in de vier grote steden

Gebruik de bronnen 14 en 15 van het bronnenboekje.

Volgens bron 14 hadden onze vier grote steden in de periode september 1999 – september 2003 een klein positief migratiesaldo. De samenstelling van de bevolking van deze vier grote steden is echter in diezelfde periode flink veranderd. Met name een groot deel van de groep 30+ en kinderen tot 18 jaar blijkt in die periode de stad verlaten te hebben.

1p **16** Hoeveel bedraagt het migratiesaldo van deze groep?

Bron 14 is overgenomen uit het rapport 'Bevolkingsvraagstukken in Nederland anno 2006'. De samenstellers van dit rapport verwachten dat de 'verkleuring' van de vier grote steden nog wel een tijdje zal doorgaan, maar dat het tempo van die verkleuring zal afnemen.

3p **17** Geef drie mogelijke demografische oorzaken voor deze afname van het tempo van de verkleuring.

De vier grote steden lijken niet te voldoen aan de woonwensen van de groep autochtone 30-plussers en kinderen jonger dan 18 jaar. De aantrekkingskracht van deze steden op de niet-westerse allochtonen is echter groot. Een belangrijke oorzaak hiervan is de werkgelegenheid.

2p **18** Geef nog twee pullfactoren van de vier grote steden waardoor niet-westerse allochtonen zich bij voorkeur daar vestigen.

2p **19** Noteer op je antwoordblad de letters A en B en schrijf daarachter een reden die heeft geleid tot de pieken in de migratiestromen zoals die in bron 15 zijn weergegeven.

Opgave 6 – Het Randstadspoor

Gebruik de bronnen 16 en 17 van het bronnenboekje.

Het in de jaren zestig en zeventig gevoerde groeikernenbeleid heeft bijgedragen aan de toename van de mobiliteit.

1p **20** Geef de directe oorzaak voor deze toename van de mobiliteit.

De aanleg van het Randstadspoor is goed voor de ruimtelijke kwaliteit van het leefmilieu. Bij de beoordeling van de ruimtelijke kwaliteit gebruiken wij gewoonlijk drie begrippen. Eén daarvan is 'belevingswaarde'.

2p **21** Geef met behulp van de twee andere begrippen aan waarom het Randstadspoor goed is voor de ruimtelijke kwaliteit van het leefmilieu in de regio Utrecht.

2p **22** Beredeneer waardoor aanleg van het Randstadspoor de reistijd per auto tussen Arnhem en Den Haag kan verminderen.

Opgave 7 – De veranderingen van het Ertsgebergte in de loop van de geologische geschiedenis

---

Gebruik bron 18 van het bronnenboekje.

Tijdens fase 2 (zie bron 18) voldeed het gebied in de driehoek ABC aan de voorwaarden voor de vorming van bruinkool of steenkool.

- 3p **23** Beschrijf:
- het soort landschap tijdens de eerste fase van steenkoolvorming;
  - twee kenmerken van het klimaat die nodig zijn voor de vorming van grote hoeveelheden veen (waaruit later steenkool ontstond).

In fase 3 (zie bron 18) ontstond de reliëfvorm aangegeven met de letter D.

- 1p **24** Welke reliëfvorm is met de letter D aangegeven?

Bron 18 laat zien dat er tijdens fase 3 vulkanisme ontstond in het Ertsgebergte.

- 2p **25** Leg met behulp van bron 18 uit waardoor daar toen vulkanisme ontstond.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Tussen de ontwikkeling van het reliëf van het huidige Ertsgebergte (zie fase 4) en de geologische ontwikkeling die in de fase ervoor plaatsvond, bestaat een relatie.

- 2p **26** Leg uit waardoor het reliëf (dat zichtbaar is in fase 4) is ontstaan vanuit de situatie in fase 3.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Het gesteente aangegeven met de letter X in fase 1 van bron 18 is van oorsprong een sedimentgesteente. Dit gesteente is al vóór fase 1 van hoofdgroep veranderd.

- 3p **27** Tot welke hoofdgroep behoort dit gesteente in fase 1?
Geef de twee oorzaken waardoor dit gesteente van hoofdgroep is veranderd.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 8 – Vulkanisme

Gebruik de bronnen 19 en 20 van het bronnenboekje.

Bij het vulkaantype afgebeeld in bron 19 kunnen uitbarstingen zeer explosief zijn.

- 2p **28** Noem twee eigenschappen van magma die zorgen voor het explosieve karakter van dit vulkaantype.

Het gemiddeld aantal slachtoffers per jaar door vulkaanuitbarstingen in de periode 1900-1990 verschilt van dat in de drie eeuwen daarvoor (bron 20).

- 1p **29** Geef hiervoor de sociaalgeografische oorzaak.

Tegenwoordig is de rangorde van doodsoorzaken door vulkaanuitbarstingen (zie bron 20) anders dan vóór 1900. Honger is nu niet meer de belangrijkste doodsoorzaak.

- 2p **30** Geef twee verschillende redenen waarom honger tegenwoordig niet meer de belangrijkste doodsoorzaak is.

Bij een vulkaanuitbarsting komen zowel vulkanische as als vulkanische gassen vrij. De asdeeltjes hebben een andere invloed op het klimaat dan de gassen.

- 2p **31** Beschrijf het verschil in invloed op het klimaat tussen de vulkanische as enerzijds en de gassen anderzijds.

Opgave 9 – Klimaatverandering door de mens?

Gebruik de bronnen 21 en 22 van het bronnenboekje.

In bron 21 is informatie te vinden over twee onderzoeksmethoden die gebruikt worden bij het reconstrueren van het klimaat in het verleden.

- 2p **32** Geef de precieze namen van deze twee onderzoeksmethoden.

Een argument dat de broeikasongelovigen gebruiken is, dat in de periode 1945-1976 de gemiddelde jaartemperatuur op aarde (zie bron 22) is afgenomen, terwijl het CO₂-gehalte van de atmosfeer toenam.

- 2p **33** Geef twee mogelijke oorzaken voor de tijdelijke daling van de temperatuur in de periode 1945-1976.

Met de daling van de temperatuur in de periode 1945-1976 zou je het versterkt broeikaseffect kunnen ontkennen. Toch zijn de meeste klimaatwetenschappers het er wel over eens dat er een versterkt broeikaseffect bestaat.

- 1p **34** Geef een argument waarmee je kunt stellen dat er ondanks de daling van de temperatuur in de periode 1945-1976 sprake is van een versterkt broeikaseffect.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.